

#### Odjeljak E: RAZVOJ MUZEJSKE EDUKACIJE

Ako je jedan od ciljeva ovoga priručnika poticanje uvođenja i razvoja službi za muzejsku edukaciju, mora obuhvatiti dio koji daje osnovne smjernice onima koji imaju veliki entuzijizam, ali malo praktičnog iskustva. Čak i ondje gdje su razvijene službe za muzejsku edukaciju, trebali bismo iskoristiti priliku i priložiti smjernice o onome što smatramo poželjnim razvojem za budućnost. Poglavlja u ovom odjeljku žele pružiti potrebne savjete.

- 19. poglavlje Osnivanje službe
- 20. poglavlje Odabir i naobrazba osoblja
- 21. poglavlje Procjena
- 22. poglavlje Prostor za edukaciju
- 23. poglavlje Muzejska edukacija – rad s pedagogima
  - a. Naobrazba prije rada u službi
  - b. Naobrazba tijekom rada u službi
  - c. Dovodenje pedagoga iz drugih ustanova
  - d. Zajednički projekti

#### Odjeljak F: SIRA ULOGA MUZEJSKE EDUKACIJE

Područjima u kojima muzejska edukacija stoji na zdravim temeljima ovaj će odjeljak naglasiti stajalište da je rasipno ograničiti skupinu pedagoga i komunikatora isključivo na pružanje usluga djeci. Istražiti će mogućnosti muzejskih pedagoga da pruže značajan doprinos široj ulozi muzeja. Riječ je o njihovu sudjelovanju u stvaranju totalnog doživljaja za posjetitelje u samome muzeju.

- 24. poglavlje Muzejska edukacija i mreže
- 25. poglavlje Rad s dobrovoljcima
- 26. poglavlje Marketing muzejske edukacije i prikupljanje izvora

#### Odjeljak G: SVJETSKI MUZEJ

Ovdje ćemo razmotriti brz razvoj komunikacija, unutar država i međunarodnih – Internet. Ovo će biti područje razvoja u bliskoj budućnosti. Očite su prednosti u razmjernoj jednostavnosti kontakta i razmjene ideja između muzeja i muzejskih pedagoga u cijelome svijetu, zatim jače veze između studenata iz različitih zemalja i kultura te pristup stručnjacima iz drugih zemalja. Slabosti uključuju silnu količinu raspoloživih informacija i sve češće pozivanje na slika iz druge ruke umjesto na izvorni muzejski predmet.

#### Odjeljak H: INOVACIJE U MUZEJSKOJ EDUKACIJI

Ni jedna publikacija o muzejskoj edukaciji ne može se smatrati definitivnom. Svaku bi trebalo preraditi svakih pet godina da bi bila u skladu sa suvremenim razmišljanjima. Odjeljak o inovacijama u muzejskoj edukaciji trebao bi dati sukus suvremena razvoja i trebao bi biti podložan gotovo potpunoj preradi u sljedećim izdanjima. Zamisao je prikupiti inovacije u tom području iz cijeloga svijeta.

#### Odjeljak I: ZAKLJUČAK

Zaključni esej mogao bi biti ekstrapolacija trendova definiranih u glavnini teksta da bi se dao pregled mogućih drukčijih razvoja muzejske edukacije u zemljama članicama.

- 6 N. Gesché-Koning, La mission d'éducation du musée, u Proceedings of the encounter Musées, civilisation et développement, Aman, Jrdan, 1.-4. travnja 1994, str. 385-389.
- 7 Thérèse Destrée-Heymans, u: Vie des musées, 1976., str.

S engleskoga preveo Tomislav Pisk

## GRADSKA JEZGRA TROGIRA – SVJETSKA BAŠTINA UNESCO-a

*Danka Radić*  
*Muzej grada Trogira*  
*Trogir*



eneralna konferencija Organizacije Ujedinjenih naroda za prosvjetu, znanost i kulturu (UNESCO), sa sjedištem u Parizu, u koju je učlanjena većina članica Ujedinjenih naroda, usvojila je na svom XVII. zasjedanju

1972. godine Konvenciju o čuvanju svjetske kulturne i prirodne baštine. Konvencija vrijedi od 1976. godine, kad ju je potpisalo više od dvadeset zemalja. Razlozi za njezino donošenje jesu što su najznačajnija kulturna i prirodna dobra svijeta jedinstvena i nezamjenjiva, bez obzira na to kojoj zemlji pripadaju, a njihovo osiromašenje i propadanje predstavlja gubitak za cijelo čovječanstvo. UNESCO je osnovao i međuvladin Komitet svjetske baštine, koji po jedinstvenim i strogim kriterijima obavlja upis u Listu svjetske baštine. Molbe za uvrštenje u popis prima, proučava i potvrđuje, ili odbija, UNESCO-ov Komitet za svjetsku baštinu (u kojemu su stručnjaci iz 21 zemlje potpisnice Konvencije), i to na prijedlog država potpisnica, ali na osnovi strogih mjerila UNESCO-a i dokaza nacionalnih stručnih tijela. Na osnovi konvencije o zaštiti svjetske baštine, u općepriznati Popis svjetske baštine Organizacije Ujedinjenih naroda za prosvjetu, znanost i kulturu uvrštena su od 1976. do danas 523 kulturna i prirodna spomenika. Hrvatska je primljena u UNESCO u lipnju 1992. godine.

Grad Trogir prvi put se je kandidirao za dospijeće na Listu svjetske kulturne baštine prije desetak godina, kada su potrebitu dokumentaciju pripremali prof. dr. Ivo Babić i prof. dr. Tomislav Marasović, sadašnji predsjednik Hrvatskoga nacionalnog odbora ICOMOS-a, koji je kao hrvatski ekspert u 1997. godini nekoliko dana pratio prof. Urbana Cardellija, posebnog UNESCO-ova izaslanika za Trogir. U srpnju 1996. godine Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine u Splitu, na čelu s ravnateljem mr. Joškom Belamarićem, obnovila je zahtjev s novom opsežnom dokumentacijom o Trogiru, koja sadržava brojne podatke o gradu u cjelini, pojedinačnim spomenicima, a sve to popraćeno fotodokumentacijom i povijesnim izvorima koji nam svjedoče o jedinstvenoj kulturnoj i spomeničkoj vrijednosti grada.

Kao rezultat višegodišnjih napora trogirskih kulturnih djelatnika, Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine u Splitu, Vlade Republike Hrvatske, hrvatske veleposlanice pri UNESCO-u Vesne Girardi - Jurkić, te brojnih nacionalnih

komisija i znanstvenih skupina, iz Napulja je u prosincu 1997. stigla vijest da su na skupštini UNESCO-ova Centra za svjetsku baštinu u Registar najvažnije svjetske spomeničke i kulturne baštine upisani Gradska jezgra Trogira i Eufrazijeva bazilika u Poreču. Tako je sada Hrvatska predstavljena sa pet spomenika i spomeničkih cjelina. Uz novouvrštenu gradsku jezgru Trogira i Eufrazijevu

baziliku u Poreču, na listi se nalazi Split, Dubrovnik i Plitvička jezera. Nudeći dragocjenu međunarodnu stručnu i materijalnu pomoć, UNESCO nadzire čuvanje baštine i zahtijeva vlastita ulaganja svake zemlje koja preda molbu. Štoviše, države potpisnice dužne su čuvati svu svoju

kulturnu i prirodnu baštinu, a ne samo onu koja odgovara mjerilima za upis u Popis svjetske baštine. Osim toga, svaka zemlja potpisnica Konvencije mora se brinuti za razvijanje svijesti svojih građana o značenju baštine, te je zaštititi odgovarajućim zakonima, što je ujedno pravi doprinos svjetskoj kulturi.

U cjelokupnom inventaru svjetske baštine Trogir pripada osobito vrijednim spomeničkim cjelinama. Povijesna jezgra Trogira na otočiću zaokružena morem zaštićena je kao spomenik O-kategorije svjetske vrijednosti, a također je upisana u listu od 100 mediteranskih naselja od prioritnog značenja na Mediteranu pri Centru UN - UNEP u Marseillesu.

Urbanistička i arhitektonska cjelina Trogira sačuvala je sve do danas osnovne elemente srednjovjekovne strukture utvrdenoga grada, karakterističan raspored ulica i trgova, reprezentativne sakralne i profane javne građevine i zbijeno mnoštvo stambenih objekata. Bez obzira na arhitektonske vrijednosti pojedinih objekata, Trogir je prije svega izuzetno vrijedna cjelina koja s mnoštvom svojih poruka - umjetničkih, kulturno-povijesnih,

predstavlja jedno od najznačajnijih kulturnih dobara na području Republike Hrvatske pa i cijelog svijeta.

Trogir je jedno od najstarijih naselja na našoj obali s neprekinutom tradicijom života od prapovijesti do danas. Sva ta duga povijest još uvijek je prepoznatljiva u kulturnom inventaru grada, počevši od urbanističke cjeline, arhitekture i kulture, pa

do slikarstva i umjetničkog obrta.

Kontinuiranost naseljenosti odnosno transformacija grčkog Tragurion u rimski Tragurium, pa u ranosrednjovjekovni grad, koji kao povijesna jezgra Trogira živi i danas, daje gradu izuzetnu spomeničku i urbanističku vrijednost. Na antičkom rasteru grada stoljećima su nastajali objekti



Gradska jezgra Trogira  
snimio: Josko Brešan

od kojih su poneki posebice važni za nacionalnu povijest umjetnosti: ranosrednjovjekovne crkvice urešene starohrvatskom pleternom ornamentikom, brojne srednjovjekovne kuće i palače. Trogir je osobito poznat po spomenicima iz doba romaničkog stila, među kojima se ističe katedrala, portal majstora Radovana, koji je ujedno i njezin graditelj a koji se ubraja među najveće kipare u Europi u srednjem vijeku. Naime, Trogir spada u naselja koja imaju najveći broj romaničkih kuća. Spomeničkom bogatstvu pridonose i kasnogotička - renesansna arhitektonska i kiparska ostvarenja Nikole Firentinca, Ivana Duknovića i Andrije Alešija. Spomenimo još i srednjovjekovni fortifikacijski sistem, te palače iz renesansnog i baroknog razdoblja od XIV. do XVIII. stoljeća, palače Andreis, Čipiko, Lucić, Garagnin-Fanfogna itd. U crkvama i muzejima čuvaju se dragocjene umjetnine, među kojima su i Trogirski evanđelistar s minijaturama iz XIII. stoljeća, te slike velikog slikara Blaža Jurjeva Trogiranina iz prve polovice XV. stoljeća.

Jedan od najznačajnijih arhitektonskih spomenika u Trogiru, a ujedno i u cijeloj Dalmaciji je Katedrala sv. Lovrijenca ili sv.

Ivana kako je narod popularno naziva po biskupu sv. Ivanu. Njezina je gradnja započela oko 1200. godine na ruševinama kasnoantičke bazilike. Trogirski katedrala je trobrodna romanička bazilika s tri polukružne apside i predvorjem nad kojim se diže

zvonik rađen u gotičkom slogu, na kojem je radio Matija Gojković - prvi kat; drugi je podignut u XV. stoljeću u stilu venecijanske gotike, a treći kat u manirističkom stilu djelo je majstora Trifuna Bokanića. Na vrhu zvonika nalaze se četiri kipa mletačkog kipara Alessandra Vittorije. Glavni zapadni ulaz, Radovanov portal podignut 1240. godine, na kojem je radio majstor Radovan predstavlja najveći domet dalmatinskoga kiparstva. Glavna ikonografska misao portala je griješno čovječanstvo i njegova povijest i spasenje.

Radovan kleše velik broj ljudskih i životinjskih figura, s duhovnim ozračjima na licima anđela, svetaca, Marije i malog Isusa, sv. Josipa.... Katedrali je pridodana Kapela sv. Ivana Trogirskog, dovršena 1497. godine, vrhunsko djelo dalmatinske renesanse, koju su gradili Nikola Firentinac, Andrija Aleši i Trogiranin Ivan Duknović.

Trogir je grad u kojem se do u današnje doba prepričavaju legende o nebeskom zaštitniku blaženom biskupu Ivanu (+ 1111.), suvremenika kralja Zvonimira i Kolomana, te o

Augustinu Kažotiću (+ 1323.) dominikancu, teologu i zagrebačkom biskupu.

Za svoju pisanu povijest Trogir treba u prvom redu zahvaliti Ivanu Luciću (1064.-1679.) osnivaču moderne hrvatske

historiografije, koji je napisao knjigu Povijesna svjedočanstva o Trogiru, tiskanu 1673. Njegov otac Petar Lucić sačinio je jednu od najstarijih antologija hrvatske poezije pod naslovom Vartal (Vrt). Lucićev suvremenik bio je povjesničar Pavao Andreis (oko 1610.-1686.) autor Povijesti grada Trogira. U tom djelu opisuje povijest Trogira od osnutka pa sve do u svoje doba. On nam prvi donosi imena Nikole Firentinca, Andrije Alešija, Trifuna Bokanića, te razne podatke o umjetnicima i spomenicima. Isticali su se Trogirani svojom učenošću kao kipari, graditelji i humanisti, a i kao veliki državni dužnosnici. Spomenimo herojsku figuru biskupa i hrvatskog bana Petra Berislavića (+ 1520.), koji se proslavio i poginuo u borbama s Turcima. Ovo proglašenje koje ujedno znači veliku promidžbu i izuzetnu reklamu, posebice u turističkom smislu, razlog je i za dodatnu brigu nad spomenicima kulture.



*Trogirska katedrala  
snimio: Joško Bresan*

Uvrštavanje u važan popis UNESCO-a neće samo po sebi namaknuti sredstva za održavanje i zaštitu ove spomeničke cjeline. Bez samostalnih inicijativa u samom gradu neće se moći očuvati od daljnjeg propadanja povijesna jezgra Trogira, premda naglašavamo da ova problematika - od organizacijske do materijalne dimenzije - premašuje lokalne mogućnosti. Ističemo nužnost pravilne komunalne politike, posebno djelovanja građevinskih inspekcija u suradnji s konzervatorima. Ne budu li sami stanovnici osjećali povijesnu jezgru kao svoju, teško da će je

itko drugi moći braniti. U tom smislu pomogla bi i pedagogizacija ove problematike u lokalnim školskim ustanovama.

Naime, Trogir, grad umjetnina treba pomoć. Nije potrebna samo zakonska zaštita. Potrebna je revitalizacija: uvođenje novih sadržaja i funkcija i otklanjanje dosadašnjih krivih postupaka što bi omogućilo funkcioniranje stare gradske jezgre. Trogiru treba pomoći onoliko koliko čitava njegova jezgra znači ne samo za njegove stanovnike, već i za cijelu svjetsku baštinu.

Čast koja je pripala Trogirskoj povijesnoj jezgri, kao jednoj od najočuvanijih srednjovjekovnih urbanih cjelina na Sredozemlju, koju Trogir zasigurno i zaslužuje, najviše obvezuje same Trogirane, pa i Splitsko-dalmatinsku županiju i Hrvatsku o još većoj skrbi. Naime, opća briga može se temeljiti samo na odgovornom postupanju s postojećim dobrima i na čuvanju djela ljudskih ruku i duha. Briga za to blago, naime, potiče i na razmišljanja o tome što kao legitimni baštinici preuzimamo od svojih predaka, kako postupamo s baštinom i kako je mijenjamo, te kakvu je predajemo odgovornosti svojih nasljednika.

### Summary:

#### The Historic City of Trogir – UNESCO's World Heritage

*Applications for inclusion in UNESCO's World Heritage List are being received, studied, confirmed or rejected by UNESCO's Committee for World Heritage, which is made up of specialists from 21 countries that are signatories to the Convention.*

*Croatia was admitted to membership by UNESCO in June of 1992, but the Municipality of Trogir had submitted its candidature for the World Heritage List ten years ago, when Professor Ivo Babić and Professor Tomislav Marasović prepared the necessary documentation. As a result of long-standing efforts on the part of cultural workers of Trogir, the State Administration for the Protection of Cultural and Natural Heritage from Split, the Government of the Republic of Croatia, numerous national commissions, the Croatian ambassador to UNESCO, Mrs Vesna Jurkić Girardi, in December of 1997 the Historical City of Trogir and the Episcopal Complex of the Euphrasian Basilica in the Historic Centre of Poreč were included in the Registry of World Monuments and the Cultural Heritage. Apart from these two newly registered sites from Croatia, the List also includes Split, Dubrovnik and the Plitvice Lakes.*

*The historic city of Trogir has also been included in a list of 100 Mediterranean settlements of primary significance on the Mediterranean at the UN-UNEP Centre at Marseilles.*

*The urban and architectonic whole of Trogir has up to the present day preserved the basic elements of the mediaeval structure of a fortified town, characteristically placed streets and squares, representative sacral and profane buildings with an unbroken tradition of settlement from prehistoric times to the present day. The richness of monuments is enhanced by numerous Romanesque houses, late Gothic and Renaissance architectonic and sculptural monuments, a Mediaeval fortification system and Renaissance and Baroque palaces. The churches and museums hold valuable artefacts. Its inclusion in the World Heritage List is an enormous achievement for the promotion of Croatia and for the city of Trogir. But it is also another reason for taking additional care for monuments of culture, their preservation and protection.*